

DOI: 10.32347/2786-7269.2025.13.144-162

УДК 72.01.031.1-043.96(=161.2)

доктор філософії **Івашко О.Д.**,

ghok2233@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9194-2153,

доктор філософії **Дін Ян**,

ddy123wanan@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7064-9185,

У Юелінь, yulia-ivashko@ukr.net, ORCID: 0009-0009-2450-6421,

д.т.н., професор **Почка К.І.**,

pochka.ki@knuba.edu.ua, ORCID: 0000-0002-0355-002X,

к.т.н., доцент **Руденко М.В.**,

rudenko.mv@knuba.edu.ua, ORCID: 0000-0003-2069-0566,

Київський національний університет будівництва і архітектури

ПРОБЛЕМА ВІДРОДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В СУЧАСНІЙ АРХІТЕКТУРІ

Дослідження піднімає важливу проблему втрати національних ознак в сучасній архітектурі, що пришвидшилося на тлі глобалізму. Ця проблема є актуальною при підготовці майбутніх архітекторів, оскільки діяльність фірм і відомих архітекторів по всьому світу, поширення нових ефективних матеріалів і технологій призводять до нівелювання тих ознак, які традиційно визначали культуру кожного народу. Можливості інтернету і нейромережі, штучного інтелекту значно розширили горизонти не лише практикуючих архітекторів, а й студентів, аспірантів і докторантів. Попри те позитивне, що вони отримали, є і негативний момент, пов'язаний з тим, що сучасна архітектура по суті позбавляється будь-яких ознак національної ідентичності.

Ця проблема актуальна для більшості розвинених країн світу, де сучасні будівлі з національними елементами сприймаються як певний анахронізм. Навіть в тих випадках, коли архітектори намагаються застосувати національні елементи на сучасному об'єкті, це виглядає недосконало, історичні форми цитуються досить спрощено, до того ж, без відповідності загальному вигляду об'єкту і без розуміння доцільності до його функції.

На наш погляд, ця проблема найбільш актуальна для країн, які знаходяться у стані війни і необхідні об'єднуючі чинники (як в Україні), або є невеликими країнами з складною демографічною ситуацією (як країни Балтії), або є розвиненими країнами з великою кількістю мігрантів, які не приймають місцевої культури і натомість живуть власними анклавом.

Ключові слова: проблема; відродження; національна ідентичність; сучасна архітектура.

Актуальність проблеми. Автори досліджували питання «національна традиція, втілена в сучасній архітектурі» в Україні, Польщі і Китаї. Дослідження сучасних об'єктів в Польщі і Україні довело, що вони спроектовані в основному без будь-яких національних проявів, часто в традиціях «скандинавського мінімалізму», що стосується і житлових, і громадських будівель. Певним виключенням є ревіталізація історичних об'єктів під нову функцію, коли історичний об'єкт є пам'яткою архітектури і його фасад не може бути змінений.

В представленому дослідженні автори сконцентрували увагу на китайському досвіді застосування національних форм в сучасній архітектурі, оскільки цей досвід сприймається неоднозначно поза межами Китаю. Втім, його слід ретельно вивчити і об'єктивно оцінити, оскільки для України сьогодні надзвичайно важливим є питання збереження національної ідентичності, а відтак необхідно знайти розумний баланс між сучасністю і традицією.

Традиційна китайська архітектура відзначалася рядом ознак, які є виразниками національної самобутності. До таких ознак в архітектурі належать угнуті дахи – одноярусні або багатоярусні, конструктивна система доу-гун, яскрава поліхромія, де кожний колір мав певне символічне значення, складний деталізований декор.

Найбільш розповсюдженим типом будівлі в Давньому Китаї була мала архітектурна форма – павільйон. Павільйони виконували різні функції – палацові, храмові, рекреаційні, поштові, садові, тощо, відповідно змінювався їх вигляд і поліхромія, причому в усіх випадках павільйони відігравали другорядну роль в природному оточенні.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Для того, аби порівняти відповідність таких «історичних цитат» в традиційній і сучасній китайській архітектурі, автори залучили джерела за такими напрямками:

- традиційні китайські малі форми-павільйони і їх взаємодія з оточенням [2, 5-9, 11-13];
- традиційна поліхромія [1, 3];
- реставраційні технології [4, 10].

Мета дослідження полягала в тому, аби висвітлити досвід використання «історичних цитат» в сучасній архітектурі (на прикладі Китаю) і порівняти ці «історичні цитати» з першозразками на предмет їх відповідності, а на основі отриманих результатів висловити судження відносно врахування національного

колериту при розробці реальних проєктів і учбових проєктів студентами-архітекторами.

Завдання дослідження полягали в наступному:

- охарактеризувати визначальні ознаки традиційної китайської архітектури;
- визначити приклади сучасних об'єктів з національними формами;
- порівняти сучасні об'єкти з історичними першозразками на предмет їх відповідності;
- на основі отриманих результатів висловити власні пропозиції щодо проєктування сучасних об'єктів в національних формах.

Наукова новизна дослідження полягає в наступному: вперше систематизовано сучасні об'єкти Китаю із застосуванням національних форм і проаналізовано їх відповідність історичним традиціям, на основі чого висловлено судження про можливість і способи використання традиційних елементів – виразників національної ідентичності – в сучасній архітектурі.

Виклад основного матеріалу. Враховуючи великий обсяг матеріалу, автори обмежили територію дослідження провінцією Шаансі і її столицею містом Сіань. Особливо починаючи з 2000-х років і до сьогодні в провінції Шаансі, зокрема в столиці провінції місті Сіань спостерігається поширення будівництва громадських об'єктів з елементами національної архітектури. Тому була поставлена задача проаналізувати це явище відносно відповідності історичним китайським формам.

Всі проаналізовані громадські об'єкти в столиці провінції Шаансі м.Сіань були збудовані в досить стислий хронологічний період, зокрема: готелі (з 2012 до 2022 року); заклади громадського харчування (з 2007 до 2022 року); лікарні (з 2012 до 2018 року); учбові заклади (2000 рік); банки (з 1990 до 2011 року); офіси (з 1993 до 2017 року) (Рис.1). Основне поширення будівництва з модернізованими національними мотивами припадає на 2012-2022 роки і в основному це об'єкти туристичної функції – готелі і ресторани, що дозволяє стверджувати, що ця тенденція з'явилась досить недавно і проявилась в окремих визначених секторах господарської діяльності. Серед громадських будівель було окремо виділено готелі, ресторани, банки, лікарні, офіси, торгові будівлі, малі архітектурні форми – паркові павільйони. В березні 2023 року автор дослідження робив натурні обстеження з фотофіксацією нових об'єктів з стилістикою традиційної китайської архітектури. Зокрема, було досліджено вісім готелів: Westin (2012), Ramada by Windham Xi'an Bell Tower (2014), Yongning Hotel (2015), Shaanxi Opera House (2017), Huashan Mountain International Hotel (2019), ZMEI Hotel (2021), Xi tang Banquet Hotel (2022), Crystal Orange Hotel (2022), Scanben Hotel (2022). Встановлено, що всі ці готелі

були зведені в досить короткий проміжок часу з 2012 до 2022 року.

Також було досліджено 13 закладів громадського харчування. Це такі заклади: Starbucks Coffee (2007), Jinyuan Furun Restaurants (2012), Datang Everbright City food stalls, 4 restaurants (2017), Burger King (2017), KFC (2017), Pepsi (2017), No.22 North Street (2019), ChangAn Restaurant (2020), BAO'S Pastry (2020), Dong Ya Restaurant (2020), KFC (2022), Starbucks Coffee (2017), Starbucks Coffee (2022). Період їх будівництва припадає на 2007-2022 роки з активізацією будівництва в 2017-2022 роках.

Також були обстежені такі банки м.Сіань: Industrial & Commercial Bank of China (1990), Postal Savings Bank of China (2011), HSB C Bank (2011).

Були проаналізовані такі сучасні медичні заклади: Xi'an Jiaotong University Stomatological Hospital (2012), Dr. Rabbit Dental Hospital (2018).

Серед офісних будівель з модернізованими національними елементами варто виділити: Huashan International Engineering Company (1993), Beijing "Tong Ren Tang" company (2017), Travel agency (після 2000).

Також модернізовані форми китайської архітектури спостерігаються в будинку Xi'an People's Theatre (1954) і в Xi'an University for the Elderly (2000), а також в будівлі Kaiyuan Shopping Mall (2001). В національних формах вирішені і паркові павільйони в North Street Park (після 2000) і міська стіна Xi'an City Wall Yong Ning (2014).

Було проаналізовано, як втілені національні китайські традиції в цих сучасних об'єктах громадського призначення. Відповідно до ієрархічної моделі аналізованого об'єкту, визначаються прояви певних ознак на рівні укрупнених і більш дрібних складових. Такі прояви були визначені на таких рівнях:

- силует
- дахи (елементи даху)
- стіни (карнизи, вікна, двері)
- декор (скульптура, різьблення, розписи)
- колористика.

1. *Силует*. Традиційно виділяють такі види силуетів: пасивний силует, малорозвинутий силует, розвинутий силует з активною пластикою даху, розвинутий силует зі структурною пластикою дахів та баштовими верхами, дуже розвинутий і підкреслено структурований силует з великою пластикою дахів та активізованими верхами башт. Якщо говорити про історичні пагоди провінції Шаансі, то це завжди дуже розвинутий і підкреслено структурований силует з великою пластикою дахів ярусів та активізованим верхом башти. Натомість для храмів даосизму, буддизму і конфуціанства традиційним є розвинутий силует з активною пластикою даху.

Враховуючи специфіку китайських пагод, можна стверджувати, що вони об'єктивно не могли стати зразком для наслідування в сучасній архітектурі провінції Шаансі і міста Сіань. Натомість певним зразком наслідування стали храми і малі архітектурні-павільйони, більш універсальні за зовнішнім виглядом. Традиційні храми провінції Шаансі мали менш активні силуети, часто типові, що зумовило певне їх наслідування в громадських будівлях різного функціонального призначення.

Ще одним аргументом та користь використання храмових павільйонів як зразків для цитування в сучасній архітектурі було те, що павільйони різних функцій – палацові, храмові, садові, тощо були спорідненими між собою і відрізнялись розмірами, розкішшю оздоблення і певними символічними елементами. Отже, китайський павільйон виявився на відміну від специфічної пагоди високо адаптивною спорудою. До того ж, поступово в зовнішньому вигляді храмових павільйонів відчувалвся певний еклектизм в деталях, що також притаманне сучасним будівлям з поєднанням сучасних і традиційних форм.

Водночас, попри певну спорідненість з традиційними павільйонами окремих об'єктів сучасної архітектури провінції Шаансі і міста Сіань, вони не є тотожними, оскільки історичні павільйони менші за розмірами і меншої висоти, а також мають принципово інше розпланування, що позначається на зовнішньому вигляді.

Спільним між храмовими павільйонами провінції Шаансі і сучасними об'єктами з історичними мотивами є те, що і ті, і другі використовують певний опосередкований шаблон з певними модифікаціями. Так само можна знайти подібність і в обрисі модернізованих національних елементів як цитат в сучасних об'єктах (рис. 1).

Рис. 1. Huashan Mountain International Hotel (2019). Фото Дін Ян

Ще одним аргументом та користь використання храмових павільйонів як зразків для цитування в сучасній архітектурі було те, що павільйони різних функцій – палацові, храмові, садові, тощо були спорідненими між собою і відрізнялись розмірами, розкішню оздоблення і певними символічними елементами. Отже, китайський павільйон виявився на відміну від специфічної пагоди високо адаптивною спорудою. До того ж, поступово в зовнішньому вигляді храмових павільйонів відчувався певний еkleктизм в деталях, що також притаманне сучасним будівлям з поєднанням сучасних і традиційних форм.

У випадку пропорційного співвідношення не може бути подібності між історичними павільйонами і сучасними об'єктами: подібність присутня лише в тому випадку, коли на даху встановлюється специфічне завершення у вигляді відтвореного більш-менш відповідно до історичних зразків павільйона (рис.2).

Рис. 2. Jinyuan Furun Restaurants (2012). Фото Дін Ян

Так само не може бути подібності в метро-ритмічному членуванні історичних павільйонів і сучасних будівель, які в основному є багатопверховими, часто являють собою розвинені масштабні комплекси.

Тепер простежимо, як це проявляється в силуетах сучасних громадських будівель:

- пасивний силует (готелі (2): Westin (2012), Ramada by Windham Xi'an Bell Tower (2014), заклади громадського харчування (10): Starbucks Coffee (2007), Datang Everbright City food stalls 2 об'єкти (2017), KFC (2017), Pepsi

(2017), No.22 North Street (2019), Dong Ya Restaurant (2020), BAO'S Pastry (2020), ChangAn Restaurant (2020), Starbucks Coffee (2022), торгові (1): Kaiyuan Shopping Mall (2001), учбові (1): Xi'an University for the Elderly (2000), офіси (1): Beijing "Tong Ren Tang" company (2017), паркові (1): павільйон в North Street Park (після 2000);

- малорозвинутий силует (готелі (2): Crystal Orange Hotel (2022), заклади громадського харчування (1): Datang Everbright City food stalls (2017), банки (2): Postal Savings Bank of China (2011), HSB C Bank (2011), лікарні: (1) Xi'an Jiaotong University Stomatological Hospital (2012), офіси (1): Travel agency (після 2000);

- розвинутий силует з активною пластикою даху (готелі (2): Shaanxi Opera House (2017), Xi tang Banquet Hotel (2022), заклади громадського харчування (4): Jinyuan Furun Restaurants (2012), Burger King (2017), Datang Everbright City food stalls (2017), KFC (2022), банки (1): Industrial & Commercial Bank of China (1990), лікарні (1): Dr. Rabbit Dental Hospital (2018), паркові (1): павільйон в North Street Park (після 2000);

- розвинутий силует зі структурною пластикою дахів та баштовими верхами (готелі (3): Huashan Mountain International Hotel (2019), ZMEI Hotel (2021), Scanben Hotel (2022), заклади громадського харчування (1): Starbucks Coffee (2017), офіси (1): Huashan International Engineering Company (1993).

Таким чином, статистика поширення певних типів силуетів в готелях і закладах громадського харчування свідчить про наступне:

- пасивний силует (готелі (2), заклади громадського харчування (10), торгові (1), учбові (1), паркові (1);

- малорозвинутий силует (готелі (2), заклади громадського харчування (1), лікарні (1), офіси (1);

- розвинутий силует з активною пластикою даху (готелі (2), заклади громадського харчування (4), банки (1), лікарні (1), паркові (1);

- розвинутий силует зі структурною пластикою дахів та баштовими верхами (готелі (3), заклади громадського харчування (1), офіси (1).

Отже, в будівлях готелів немає одного домінуючого типу силуету, однак більшість з них є спорідненими з традиційними храмовими силуетами. Немає одного домінуючого типу силуету і в інших громадських будівлях. Натомість в закладах громадського харчування найбільш часто зустрічається пасивний силует, отже, використовуються інші засоби виразності. В готельних будівлях основна увага найчастіше звернута на активний обрис даху, що трактовано як одна з головних ознак китайської архітектури. Є приклади, коли сучасна будівля увінчується стилізованим китайським павільйоном (Huashan Mountain International Hotel (2019), ZMEI Hotel (2021), Scanben Hotel (2022), Industrial &

Commercial Bank of China (1990), Dr. Rabbit Dental Hospital (2018). В випадку закладів громадського харчування такі приклади поодинокі і нетипові (Starbucks Coffee (2017), Datang Everbright City food stalls (2017), Jinyuan Furun Restaurants (2012).

2. *Дахи*. Китайський дах з угнутими кінцями завжди був головною ознакою традиційної китайської архітектури. Традиційні дахи храмових павільйонів провінції Шаансі періодів династії Тан (618-907 р.), Юань (1271-1368 р.), Мін (1368-1644 р.) та Цин (1636-1912 р.) в основному були чотирисхилими, чотирисхилими із заломом, як правило, одноярусні, з варіацією кутів дахів від сильно угнутих вгору чи вниз до помірно угнутих. Натомість якщо в історичних павільйонах були однаково поширені дахи з сильно піднятими або з сильно опущеними кутами, то в сучасних об'єктах спостерігаються дахи з піднятими вгору кутами.

Попри те, що існує багато обрисів дахів, саме дахи з угнутими догори кінцями вважаються найбільш «знаковими» для Китаю, тому саме цей тип дахів присутній в громадських будівлях, особливо тих, які розраховані на туристів. Проаналізуємо, які типи дахів присутні в готелях і закладах громадського харчування в Сіані:

- одноярусні дахи з сильним вигином кутів догори: готелі: ZMEI Hotel (2021), заклади громадського харчування: Burger King (2017), KFC (2022);

- одноярусні дахи з помірним вигином кутів догори: готелі: Shaanxi Opera House (2017) (Рис.3), заклади громадського харчування: Datang Everbright City food stalls (2017);

- двоярусні дахи: готелі Huashan Mountain International Hotel (2019), Xi tang Banquet Hotel (2022), заклади громадського харчування: Jinyuan Furun Restaurants (2012), Starbucks Coffee (2017).

Водночас варто зазначити, що традиційні угнуті китайські дахи не набули широкого вжитку в архітектурі готелів і ще меншою мірою в закладах громадського харчування. Отже, слід проаналізувати, які ознаки традиційної китайської архітектури використані найбільш широко.

В будівлях іншого функціонального призначення застосовані одноярусні дахи з помірним вигином кутів догори (Postal Savings Bank of China (2011), Xi'an Jiaotong University Stomatological Hospital (2012)), одноярусні дахи з сильним вигином кутів догори: (Huashan International Engineering Company (1993), павільйон в North Street Park (після 2000)), двоярусні дахи (Industrial & Commercial Bank of China (1990), Dr. Rabbit Dental Hospital (2018)).

2. *Стіна*. Традиційно ознаками національних традицій є карнизи, вікна, двері, колони. Карнизи храмових павільйонів завжди були розвинені, великого виносу і складної конструкції. Площини стін і карнизів традиційно були пишно

декоровані. Відповідно сучасних готелів та ресторанів можна провести аналіз вирішення площин стін за такими показниками:

- карниз складної деталізації (готелі (4): Shaanxi Opera House (2017) (рис.5) Huashan Mountain International Hotel (2019), Xi tang Banquet Hotel (2022), Scanben Hotel (2022), заклади громадського харчування (6): Jinyuan Furun Restaurants (2012), Burger King (2017), Datang Everbright City food stalls (2017), Starbucks Coffee (2017), No.22 North Street (2019), BAO'S Pastry (2020), банки (1): Industrial & Commercial Bank of China (1990), лікарні (2): Xi'an Jiaotong University Stomatological Hospital (2012), Dr. Rabbit Dental Hospital (2018), офіси (1): Huashan International Engineering Company (1993), паркові (1): павільйон в North Street Park (після 2000);

Рис.3. Shaanxi Opera House (2017). Фото Дін Ян

- декорована площина стіни (готелі (2): Shaanxi Opera House (2017), Huashan Mountain International Hotel (2019), заклади громадського харчування (2): Datang Everbright City food stalls (2017), BAO'S Pastry (2020); театри (1): Xi'an People's Theatre (1954), офіси (1): Huashan International Engineering Company (1993);

- майже не декорована площина стіни (готелі (5): Ramada by Windham Xi'an Bell Tower (2014), ChangAn Restaurant (2020), Xi tang Banquet Hotel (2022), Scanben Hotel (2022), Crystal Orange Hotel (2022), заклади громадського харчування (8): Starbucks Coffee (2007), Jinyuan Furun Restaurants (2012), KFC (2017), Pepsi (2017), Starbucks Coffee (2017), Datang Everbright City food stalls (2017), No.22 North Street (2019), Dong Ya Restaurant (2020), банки (3): Industrial & Commercial Bank of China (1990), Postal Savings Bank of China (2011), HSB C Bank (2011), лікарні (2): Xi'an Jiaotong University Stomatological Hospital (2012),

Dr. Rabbit Dental Hospital (2018), офіси (2): Beijing “Tong Ren Tang” company (2017), Travel agency (після 2000), учбові (1): Xi’an University for the Elderly (2000);

- вхід в китайських традиціях (готелі (2): Shaanxi Opera House (2017), Crystal Orange Hotel (2022), заклади громадського харчування (3): Jinyuan Furun Restaurants (2012), BAO’S Pastry (2020), ChangAn Restaurant (2020), учбові (1): Xi’an University for the Elderly (2000), офіси (1): Huashan International Engineering Company (1993), Beijing “Tong Ren Tang” company (2017), паркові (1): павільйон в North Street Park (після 2000);

- вхід спрощений (готелі (5): Westin (2012), Ramada by Windham Xi’an Bell Tower (2014), Huashan Mountain International Hotel (2019), Scanben Hotel (2022), Crystal Orange Hotel (2022), заклади громадського харчування (6): Starbucks Coffee (2007), KFC (2017), Pepsi (2017), Datang Everbright City food stalls (2017), No.22 North Street (2019), Dong Ya Restaurant (2020), банки (3) : Industrial & Commercial Bank of China (1990), Postal Savings Bank of China (2011), HSB C Bank (2011), лікарні (2): Xi’an Jiaotong University Stomatological Hospital (2012), Dr. Rabbit Dental Hospital (2018), торгові (1): Kaiyuan Shopping Mall (2001).

Тепер проаналізуємо поширеність вираження національних мотивів на рівні стін громадських будівель.

- карниз складної деталізації (готелі (4), заклади громадського харчування (6), банки (1), лікарні (1), офіси (1), паркові (1);

- декорована площа стіни (готелі (2), заклади громадського харчування (2), театри (1), офіси (1);

- майже не декорована площа стіни (готелі (5), заклади громадського харчування (8), банки (3), лікарні (2), офіси (2), учбові (1);

- вхід в китайських традиціях (готелі (2), заклади громадського харчування (3), офіси (1), учбові (1), паркові (1);

- вхід спрощений (готелі (5), заклади громадського харчування (6), банки (3), лікарні (2), торгові (1).

Таким чином, досить поширеним є застосування карнизів складної деталізації. Водночас у порівнянні з історичними павільйонами можна говорити, що декорована площа стіни застосовується досить рідко, так само як і входи, стилізовані в китайських традиціях. Натомість більшого поширення набули майже не декоровані площини стіни, які набувають модерністського характеру, і спрощені входи.

Традиційні вікна павільйонів були найчастіше прямокутні. В сучасних об’єктах найчастіше теж прямокутні вікна, однак втілені в сучасних

конструкціях і сучасних обрисів. Круглі вікна в сучасній архітектурі, так зване «місячне вікно» не застосовуються.

3. *Декор.* В більшості готелів, закладів громадського харчування, торговельних будівлях декор спрощений, часто обмежується окремими знаковими елементами, як-от червоні ліхтарики (рис.4) або окремою скульптурою.

Рис.4. Datang Everbright City food stalls (2017). Фото Дін Ян

4. *Поліхромія.* Існували окремі прийоми декорування фасадів храмів різних історичних періодів. Так, образність храмів династії Тан досягалася завдяки активному силуету, мінімальній кількості декору, однак багатій поліхромії. Образність храмів династії Юань досягалася завдяки декоруванню даху, яскравій поліхромії і прикрашенню червоними ліхтариками. Образність храмів династії Мін і Цин полягала в декоруванні даху, поліхромії, орнаментиці, скульптурі, прикрашенні червоними ліхтариками і каліграфією. Поступово від періоду до періоду наростає декорування фасаду, декор стає подрібненим, ускладнюється орнаментация стін фасаду. Аналіз декору історичних храмових павільйонів провінції Шаансі засвідчив відхід від обмеженого застосування декору до перенасичення декором, тобто від чистої форми до перенасиченої декором форми.

Традиційно до кольорової гами входили червоний, синій, жовтий кольори як головні.

В сучасних об'єктах спостерігається суттєва зміна колористики. Домінуючим поєднанням є коричневий і сірий, сірий, часом – сірий різних відтінків з червоними і золотими акцентами, коричневий з червоним, активно використовується ефект нічної підсвітки. Колористика готелів більш стримана (рис.4), закладів громадського харчування – більш яскрава. Колористика банків стримана, сіро-вохриста, бежево-коричнева. Подібною є і колористика медичних закладів.

Таким чином, аналіз сучасних будівель Сіаня з використанням національних форм довів, що вони є більш спрощеними у порівнянні з історичними об'єктами. Національні ознаки присутні в типах силуетів і в карнизах складної деталізації, натомість роль декору на фасадах значно зменшена. Так само спрощеними є і обриси дахів. Відносно поліхромії, яка традиційно в Китаї була досить яскравою, то поліхромія громадських будівель, крім закладів громадського харчування і паркових павільйонів, більш стримана. Декор набув дещо спрощеного опосередкованого характеру, однак тоді коли він застосовується, він підкреслено яскравий, з домінуванням червоного кольору.

Рис.5. Scanben Hotel (2022). Фото Дін Ян

Аналіз прийомів використання модернізованих китайських форм свідчить про спільність цих прийомів в багатьох регіонах Китаю, тобто спостерігається відсутність проявів регіоналізму, а застосовується певний усередкований варіант китайської архітектури, де зібрані найбільш притаманні ознаки, однак в спрощеному вигляді і в сучасних матеріалах і конструкціях.

Аналіз таких об'єктів в різних регіонах Китаю засвідчив, що найчастіше така модернізація національних форм спостерігається в закладах громадського харчування китайської кухні.

Найбільш традиційними модернізованими ознаками стають: на фасадах – червоні ліхтарики, дахи з угнутими догори кінцями, червоні стовпи або колони, скульптури левів, а в інтер'єрах - віяла, ширми, червоні ліхтарики, дерев'яні різьблені меблі, сюжетні розписи, скульптури, вази, часом навіть елементи ландшафтного дизайну, коли імітуються певні краєвиди з групами каменів, водоймами, навіть павільйонами, тобто створюється ефект «краєвиду в приміщенні», оскільки екстер'єрний пейзаж стає елементом внутрішнього простору.

Автор проаналізував приклади декількох відомих ресторанів поза межами провінції Шаансі з метою довести, що такі явища спрощеної модернізованої китайської архітектури мають загальне поширення і характерні передусім для туристичних об'єктів, для створення легкого для пізнання образу традиційного Китаю.

Прийоми застосування модернізованих китайських елементів в відомих ресторанах Пекіну такі:

- червоні паперові ліхтарики, які акцентують вхід (ресторан «Ліцзюнь» (利群) в Пекіні, «Ресторан родини Хуа (花家怡园)» в Пекіні, ресторан «Кінг» (鸭王烤鸭店) в Пекіні, ресторан «Бяньфан» (便宜坊) в Пекіні);

- стилізований портал з орнаментом і стінописом з імітацією традиційного живопису («Ресторан родини Хуа (花家怡园)» в Пекіні) або схожий на декорування імператорських павільйонів ансамблю Гугун (ресторан «Кінг» (鸭王烤鸭店) в Пекіні);

- дах з імітацією черепиці, орнаментовані підкарнизні площини (ресторан «Кінг» (鸭王烤鸭店) в Пекіні);

- червоні стовпи-колони (ресторан «Кінг» (鸭王烤鸭店) в Пекіні);

- орнаментовані смуги (ресторан «Бяньфан» (便宜坊) в Пекіні);

- червоні рами (ресторан «Бяньфан» (便宜坊) в Пекіні);

- стильова єдність фасаду з оригінальними дахами з фігурками на гребенях, червоні стовпи, вікна квадратної та круглої форми, традиційна поліхромія (перший ресторан мережі «Цюаньцзюйде» (全聚德) в Пекіні, 1864);

- контраст національних і сучасних елементів, де національні елементи акцентують вхід (ресторан мережі «Цюаньцзюйде» (全聚德) в Пекіні).

Отже, це доводить, що національні ознаки найчастіше втілені не в формах, а в елементах дизайну, коли образом Китаю в об'єктах, розрахованих передусім на туристів, стають червоні паперові ліхтарики, угнуті дахи тільки з загнутими догори кутами (хоча варіацій дахів було набагато більше відповідно до природно-кліматичних умов регіонів), стилізовані конструкції «доу-гун», карнизи з багатьма ярусами, круглі в плані стовпи червоного кольору, вікна характерної форми і всюди домінує червоний колір.

І в об'єктах провінції Шаансі, і в об'єктах інших регіонів Китаю спостерігається явище перенесення ознак суто імператорської чи храмової архітектури на об'єкти туристичного спрямування, це стосується в однаковій мірі і форм, і декору (фігурки на дахах, символічна скульптура), і поліхромії (жовтий і золотий кольори раніше були суто імператорськими). Крім цього, відбувається відверте цитування павільйонів імператорського Забороненого міста.

Висновок. Порівняльний аналіз історичних об'єктів провінції Шаансі і сучасних будівель міста Сіань, де використано національні мотиви, довів наступне. В історичних об'єктах спостерігалась гармонійна відповідність стилістики окремих складових елементів і використовувались традиційні будівельні матеріали і конструкції.

Попри поширене хибне уявлення іноземців про досить обмежений перелік знакових елементів китайської архітектури, насправді існувало розмаїття типів пагод і храмів, історичні будівлі мали різні силуети, існувало багато типів дахів, спостерігалось урізноманітнення декору, тому навіть в тому випадку, коли, скажімо, храми мали за основу певний першозразок, вони різнились за виглядом.

Було проаналізовано приклади історичних павільйонів, пагод і храмів провінції Шаансі і довів, що попри існування певних «архітектурних кліше» існували різні модифікації типів павільйонів, дахів, силуетів, тощо. Це свідчить про те, що давня архітектура Китаю була різноманітною по композиційній побудові і морфології складових елементів.

Натомість в сучасних об'єктах з модернізованими традиційними елементами таке цитування часто перетворюється на еkleктику, коли традиційні форми поєднують з модерністською архітектурою або відтворюють традиційні форми в сучасних матеріалах і конструкціях.

Варто зазначити, що таке використання модернізованих форм, які уособлюються з національною ідентичністю, потребує знання як національних традицій, так і сучасних архітектурних тенденцій, аби об'єкт виглядав досить сучасно і не являв собою випадковий набір історичних архітектурних цитат без їх гармонійного сполучення.

На основі проведеного дослідження було аргументовано застосування в сучасній архітектурі провінції Шаансі таких принципів використання національних традицій в сучасній архітектурі: принцип стандартизації цитованих історичних форм і принцип адаптації історичних форм.

Перший принцип заключається в спрощенні історичних форм і приведенні їх до певного шаблону з урахуванням виконання в сучасних матеріалах і конструкціях.

Другий принцип полягає в накладанні національних форм на об'єкти принципово іншого функціонального призначення у порівнянні з історичними будівлями. Зміна функції впливає на архітектурно-планувальне рішення, конструктивну схему, зміну масштабу, відтак сучасні об'єкти є крупномасштабними з укрупненим членуванням і деталями, втіленими в сучасних матеріалах включно з декором.

Функція сучасного об'єкту впливає на ступінь використання національних ознак на фасадах: туристичні об'єкти (готелі, заклади громадського харчування) використовують більшу кількість елементів, які асоціюються з Китаєм (наприклад, червоні ліхтарики, віяла, скульптура), в готелях, банках, медичних закладах, університетах і офісах ці елементи використовуються більш обмежено і стримано.

Проведений аналіз китайської архітектури з наявністю національних елементів є важливим і для України, оскільки дозволяє визначити ті складові, на яких повинна базуватись сучасна українська архітектура після завершення війни.

На наш погляд, тут можна скористатись накопиченим досвідом корпорації «Укрреставрація» при відтворенні таких видатних об'єктів, як Михайлівський Золотоверхий собор і Успенський собор Києво-Печерської Лаври. Оскільки обидва об'єкти були різночасовими і мали різний вигляд на різних історичних періодах, виникла проблема, на який період треба відбудувати собор. Було прийняте оптимальне рішення відтворення на період найбільшого розквіту, а саме на період українського бароко. Отже, якщо формувати сучасну українську архітектуру з національними формами, необхідно насамперед визначитись, що саме слід вважати національними формами і сформувати певний каталог форм-виразників національної ідентичності. Після цього необхідно модифікувати історичні форми відповідно до умов сучасного проектування, уникаючи при цьому прямого копіювання «знакових» національних елементів.

Подальший напрямок дослідження. На основі запропонованих напрямків використання національних форм в сучасній архітектурі можна

створити каталоги форм, які репрезентують національну ідентичність народу, і модернізувати ці форми відносно сучасних матеріалів і конструкцій.

Список використаних джерел

1. Krupa Michał, Ding Y., Tovbych V., Gnatiuk L. (2020) Sakralność, mitologizm i realizm. Malarstwo ścienne dynastii Han i jej wpływ na dalszy rozwój chińskiej sztuki i architektury, “Wiadomości Konserwatorskie – Journal of Heritage Conservation”, no 63, pp.116-124.

2. Orlenko M., Ivashko Y., Chang P., Ding Y., Krupa M., Kuśnierz K., Sandu I.G. (2021). The Specificity of the Restoration and Monument Protective Measures for the Preservation of Historical Chinese Gardens, “International Journal of Conservation Science”, vol. 12, is. 3, pp. 1003-1026.

3. Ding Y., Sandu I. G. (2021) *Genesis of Images and Technique of Ancient Chinese Wall Painting*, “International Journal of Conservation Science”, vol. 12, is. 4, pp. 1309-1326.

4. Gryglewski P., Ivashko Y., Chernyshev D., Chang P., Dmytrenko A. (2020) Art as a message realized through various means of artistic expression, “Art Inquiry. Recherches sur les arts”, vol. XXII, pp. 57-88.

5. Ivashko Y., Kuśnierz-Krupa D., Chang P. (2019) History of origin and development, compositional and morphological features of park pavilions in ancient China, “Landscape Architecture and Art”, vol.15, no15, pp. 75-82.

6. Ivashko Y., Kuzmenko T., Li S., Chang P. (2020) The influence of the natural environment on the transformation of architectural style, “Landscape architecture and Art”, vol. 15, no. 15, pp.101-108.

7. Ivashko Y., Chang P., Zueva P., Ding Y., Kuzmenko T. (2021) Continuity of traditions and innovation in modern landscape design in China, “Landscape architecture and Art”, vol. 18, no. 18, pp. 94-103.

8. Ivashko Y., Chang P. (2020) Modern “Chinese-Style” Arbours: Image Authenticity or Distortion? [in:] *Defining the architectural space. The truth and lie of architecture*, Cracow, pp. 19-31.

9. Ivashko Y., Chang P., Dmytrenko A., Kozłowski T., Mykhailovskyi D. (2021) Influence of structural schemes on the shaping of historical wooden buildings: On the examples of traditional chinese pavilions, pavilions of the chinoiserie style and ukrainian wooden churches | Wpływ układów konstrukcyjnych na kształtowanie zabytkowych obiektów drewnianych na przykładzie tradycyjnych pawilonów chińskich, pawilonów w stylu chinoiserie oraz ukraińskich kościołów drewnianych, “Wiadomości Konserwatorskie – Journal of Heritage Conservation”, no 67, pp. 49-60.

10. Orlenko M., Ivashko Y. (2019) The concept of art and works of art in the theory of art and in the restoration industry, "Art Inquiry. Recherches sur les arts", vol. XXI, pp.171-190.

11. Orlenko M., Dyomin M., Ivashko Y., Dmytrenko A., Chang P. (2020) Rational and aesthetic principles of form-making in traditional Chinese architecture as the basis of restoration activities, "International Journal of Conservation Science", vol. 11, iss. 2, pp. 499-512.

12. Orlenko M., Ivashko Y., Chang P., Ding Y., Krupa M., Kuśnierz K., Sandu I. G. (2021) The Specificity of the Restoration and Monument Protective Measures for the Preservation of Historical Chinese Gardens, "International Journal of Conservation Science", vol. 12, is. 3, pp. 1003-1026.

13. Żychowska M., Ivashko Y., Chang P., Dmytrenko A., Kulichenko N., Zhang X. M. (2021) *The influence of traditional Chinese landscape architecture on the image of small architectural forms in Europe*, "Landscape Architecture and Art", vol. 18, no 18, pp. 59-68.

PhD, Senior Lecturer **Ivashko Oleksandr**,
PhD, Senior Lecturer **Ding Yang**,
Post-Doctoral student **Wu Yuelin**,
Doctor of Technical Sciences, Professor **Kostiantyn Pochka**,
PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor **Mykola Rudenko**,
Kyiv National University of Construction and Architecture

THE PROBLEM OF THE REVIVAL OF NATIONAL IDENTITY IN CONTEMPORARY ARCHITECTURE

The study raises the important problem of the loss of national features in modern architecture, which has accelerated against the backdrop of globalization. This problem is relevant in the training of future architects, since the activities of firms and famous architects around the world, the spread of new effective materials and technologies lead to the leveling of those features that traditionally defined the culture of each people. The possibilities of the Internet and neural networks, artificial intelligence have significantly expanded the horizons not only of practicing architects, but also of students, graduate students and doctoral candidates. Despite the positive that they have received, there is also a negative moment related to the fact that modern architecture is essentially deprived of any signs of national identity.

This problem is relevant for most developed countries of the world, where modern buildings with national elements are perceived as a certain anachronism. Even in cases where architects try to apply national elements to a modern object, it

looks imperfect, historical forms are quoted in a rather simplified manner, moreover, without corresponding to the general appearance of the object and without understanding the appropriateness of its function.

In our opinion, this problem is most relevant for countries that are at war and need unifying factors (like in Ukraine), or are small countries with a difficult demographic situation (like the Baltic countries), or are developed countries with a large number of migrants who do not accept the local culture and instead live in their own enclaves.

Based on the research conducted, the application of the following principles of using national traditions in modern architecture was argued: the principle of standardization of cited historical forms and the principle of adaptation of historical forms.

Keywords: the problem; revival; national identity; contemporary architecture

REFERENCES

1. Krupa Michał, Ding Y., Tovbych V., Gnatiuk L. (2020) Sakralność, mitologizm i realizm. Malarstwo ścienne dynastii Han i jej wpływ na dalszy rozwój chińskiej sztuki i architektury, “Wiadomości Konserwatorskie – Journal of Heritage Conservation”, no 63, pp.116-124. {In Polish and in English}
2. Orlenko M., Ivashko Y., Chang P., Ding Y., Krupa M., Kuśnierz K/, Sandu I.G. (2021). The Specificity of the Restoration and Monument Protective Measures for the Preservation of Historical Chinese Gardens, “International Journal of Conservation Science”, vol. 12, is. 3, pp. 1003-1026. {In English}
3. Ding Y., Sandu I. G. (2021) *Genesis of Images and Technique of Ancient Chinese Wall Painting*, “International Journal of Conservation Science”, vol. 12, is. 4, pp. 1309-1326. {In English}
4. Gryglewski P., Ivashko Y., Chernyshev D., Chang P., Dmytrenko A. (2020) Art as a message realized through various means of artistic expression, “Art Inquiry. Recherches sur les arts”, vol. XXII, pp. 57-88. {In English}
5. Ivashko Y., Kuśnierz-Krupa D., Chang P. (2019) History of origin and development, compositional and morphological features of park pavilions in ancient China, “Landscape Architecture and Art”, vol.15, no15, pp. 75-82. {In English}
6. Ivashko Y., Kuzmenko T., Li S., Chang P. (2020) The influence of the natural environment on the transformation of architectural style, “Landscape architecture and Art”, vol. 15, no. 15, pp.101-108. {In English}
7. Ivashko Y., Chang P., Zueva P., Ding Y., Kuzmenko T. (2021) Continuity of traditions and innovation in modern landscape design in China, “Landscape architecture and Art”, vol. 18, no. 18, pp. 94-103. {In English}

8. Ivashko Y., Chang P. (2020) Modern “Chinese-Style” Arbours: Image Authenticity or Distortion? [in:] *Defining the architectural space. The truth and lie of architecture*, Cracow, pp. 19-31. {In English}

9. Ivashko Y., Chang P., Dmytrenko A., Kozłowski T., Mykhailovskyi D. (2021) Influence of structural schemes on the shaping of historical wooden buildings: On the examples of traditional chinese pavilions, pavilions of the chinoiserie style and ukrainian wooden churches | *Wpływ układów konstrukcyjnych na kształtowanie zabytkowych obiektów drewnianych na przykładzie tradycyjnych pawilonów chińskich, pawilonów w stylu chinoiserie oraz ukraińskich kościołów drewnianych*, “Wiadomości Konserwatorskie – Journal of Heritage Conservation”, no 67, pp. 49-60. {In Polish and in English}

10. Orlenko M., Ivashko Y. (2019) The concept of art and works of art in the theory of art and in the restoration industry, “Art Inquiry. Recherches sur les arts”, vol. XXI, pp.171-190. {In English}

11. Orlenko M., Dyomin M., Ivashko Y., Dmytrenko A., Chang P. (2020) Rational and aesthetic principles of form-making in traditional Chinese architecture as the basis of restoration activities, “International Journal of Conservation Science”, vol. 11, iss. 2, pp. 499-512. {In English}

12. Orlenko M., Ivashko Y., Chang P., Ding Y., Krupa M., Kuśnierz K., Sandu I. G. (2021) The Specificity of the Restoration and Monument Protective Measures for the Preservation of Historical Chinese Gardens, “International Journal of Conservation Science”, vol. 12, is. 3, pp. 1003-1026. {In English}

13. Żychowska M., Ivashko Y., Chang P., Dmytrenko A., Kulichenko N., Zhang X. M. (2021) *The influence of traditional Chinese landscape architecture on the image of small architectural forms in Europe*, “Landscape Architecture and Art”, vol. 18, no 18, pp. 59-68. {In English}